

Київський університет імені Бориса Грінченка
Українська академія акмеології

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА: АКМЕОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

(Педагогічні науки. Психологічні науки)

Науковий журнал № 1

Київ — 2017

Засновники:

Київський університет імені Бориса Грінченка
Громадська організація «Українська Академія Акмеології»

Видається з 2017 року

Виходить двічі на рік

Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 9 від 5 жовтня 2017 р.)

Редакційна рада:

Гладкова Валентина Миколаївна (голова),
Власова Олена Іванівна, Міляєва Валерія Робертівна (заступники голови),
Фруктова Яна Станіславівна (відповідальний секретар).

Редакційна колегія:

Аргіропулос Дімітрис, Анненкова Ірина Петрівна, Антонов Валерій Миколайович,
Архипова Світлана Петрівна, Безпалько Ольга Володимирівна, Галус Олександр Мар'янович,
Голобородько Євдокія Петрівна, Дроздова Ірина Петрівна, Дубасенюк Олександра Антонівна,
Желанова Вікторія В'ячеславівна, Каменова Дімітріна (Болгарія), Кук Томаш (Польща),
Луньов Віталій Євгенійович, Мачинська Наталя Ігорівна, Огнев'юк Віктор Олександрович,
Омельчук Сергій Аркадійович, Полевиков Ігор Олексійович, Поясок Тамара Борисівна,
Пріма Раїса Миколаївна, Рибалко Людмила Сергіївна, Сазоненко Ганна Стефанівна,
Саух Петро Юрійович, Сидорчук Нінель Герандівна, Сисоева Світлана Олександрівна,
Сіткар Віктор Ілліч, Соколова Ірина Володимирівна, Терентьева Наталія Олександрівна,
Хоружа Людмила Леонідівна, Чернуха Надія Миколаївна.

**Неперервна освіта: акмеологічні студії (Педагогічні науки.
Н53 Психологічні науки) : наук. журнал / за заг. ред. Гладкової В.М. —
К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. — № 1. — 120 с.**

Зміст журналу присвячено актуальним проблемам досягнення вершинних
результатів особистості у різні вікові періоди в контексті діяльності як традицій-
них, так і сучасних соціальних інститутів — родина, релігія, освіта (формальна,
неформальна та інформальна), наука, засоби масової інформації тощо.

Авторами журналу є досвідчені та молоді науковці в галузі філософії освіти,
педагогіки та психології.

УДК 37.0(08)

Зміст

<i>Огнев'юк В.</i> Лідери для нової української школи	4
<i>Сидорчук Н.</i> Акмеологічний підхід як ключовий принцип розвитку особистості	14
<i>Батечко Н.</i> Концептуальні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури	21
<i>Дубасенюк О.</i> Акмеологічний підхід у науковій діяльності творчих викладачів Житомирської науково-педагогічної школи	31
<i>Соколова І.</i> Професійна кар'єра педагога: акмеологічний супровід розвитку	38
<i>Гладкова В.</i> Формування професійної компетентності фахівця соціономічного профілю	47
<i>Гречаник О.</i> Акмеологічна компетентність керівника навчального закладу	55
<i>Одайник С., Одайник Б.</i> Акмеологічні аспекти професійної діяльності керівника навчального закладу	62
<i>Дроздова І.</i> Використання сучасних інформаційних технологій для підвищення мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів-нефілологів ВНЗ	68
<i>Поясок Т., Беспарточна О.</i> Акмеологічний аспект застосування дистанційного навчання у професійній підготовці фахівців	76
<i>Лівшун О.</i> Формування професійної готовності майбутнього фахівця у виші: акмеологічні аспекти	84
<i>Дін Юйцзін</i> Самопроекування як механізм процесу професійної підготовки майбутнього менеджера освіти	90
<i>Омельчук С.</i> Сучасні тенденції в українській лінгводидактиці крізь призму наукових праць Марії Пентиліук	95
<i>Греб М.</i> Дидактичний потенціал традиційних та комп'ютерно орієнтованих методів навчання української мови в сучасному виші: акмеологічний аспект	103
<i>Сазоненко Г.</i> Роль дослідження «Теоретико-методичні умови інноваційного розвитку акмеологічного ліцею» у забезпеченні якісної освіти	112

Валентина Гладкова

професор кафедри управління
Київського університету імені Бориса Грінченка,
доктор педагогічних наук, професор
вул. Маршала Тимошенка, 13-Б, м. Київ, 04212, Україна
v.hladkova@kubg.edu.ua

ORCID id 0000-0003-4362-2195

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ СОЦІОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У запропонованій статті розкрито сутність професійної компетентності фахівця соціономічного профілю. Професіоналізм фахівця соціономічного профілю полягає у високому рівні розвитку професійної компетентності, індивідуальних якостей та властивостей особистості. Розрізняють такі види професійної компетентності: спеціальну, соціальну, особистісну, індивідуальну, акмеологічну.

Формування професіоналізму фахівця соціономічного профілю потребує сформованості у нього аутопсихологічної компетентності, яка являє собою інтегральну здатність людини вибудувати свій поступальний розвиток у різних сферах діяльності за умов постійного ускладнення задач і зростання рівнів досягнень. На основі алгоритму формування аутопсихологічної компетентності нами була розроблена та апробована система акмеологічних розвивальних тренінгів.

Ключові слова: акмеологічні тренінги розвитку, акмеологічна компетентність, аутопсихологічна компетентність, професіоналізм, професійна компетентність, фахівець соціономічного профілю.

Валентина Гладкова

**Формирование профессиональной компетентности
специалиста социономического профиля**

В предлагаемой статье раскрыта сущность профессиональной компетентности специалиста социономического профиля. Профессионализм специалиста социономического профиля заключается в высоком уровне развития профессиональной компетентности, индивидуальных качеств и свойств личности. Различают следующие виды профессиональной компетентности: специальная, социальная, личностная, индивидуальная, акмеологическая.

Формирование профессионализма специалиста социономического профиля требует сформированности у него аутопсихологической компетентности, которая представляет собой интегральную способность человека выстраивать свое поступательное развитие в различных сферах деятельности в условиях постоянного усложнения задач и роста уровней достижений. На основе алгоритма формирования аутопсихологической компетентности нами была разработана и апробирована система акмеологических тренингов развития.

Ключевые слова: акмеологические тренинги развития, акмеологическая компетентность, аутопсихологическая компетентность, профессионализм, профессиональная компетентность, специалист социономического профиля.

Valentyna Hladkova

Development of professional competence of specialist of socioeconomic profile

The proposed article reveals the essence of professional competence of socioeconomic professional profile as a highest quality level of professionalism.

Professionalism of specialist of socio-economic profile means the high level of professional competence, personal qualities and personality traits (among them a prominent place is occupied by acmeological invariants). There could be selected the following types of professional competence: special, social, personal, individual, and acmeological. Development of professionalism of specialist of socio-economic profile requires development of the auto-psychological competence, which is an integral human capacity to build a progressive development in various fields in conditions of constant increasing of tasks complexity and of target achievement levels that need to maximize of realization of psychological resources. An effective development tool of acme-synergetic technologies for personal and professional self-development of managers of educational (higher educational) institutions is acme-futuring, that means foreseeing and active forecasting of relevant self-development, self-fulfillment and further towards ACME. Based on the algorithm of development of auto-psychological competence, there was developed and tested system of acmeological developmental trainings. Acmeological training is aimed primarily at creation of conditions for self-revelation of its participants for their self-investigation of ways to solve their own psychological and occupational problems, forecasting of their personal and professional development aimed at achievement of vertices (Acme) along this way.

Key words: acmeological trainings of development, acmeological competence, autopsychological competence, professionalism, professional competence, specialist of socio-economic profile.

Вступ. Професіоналізм фахівця соціономічного профілю полягає у високому рівні розвитку професійної компетентності, індивідуальних якостей та властивостей особистості (серед них чільне місце посідають акмеологічні інваріанти), які дають змогу продуктивно працювати в системі «людина-людина» в умовах сучасного інформаційного суспільства, що характеризується динамічністю, високим рівнем інтеграції, синергійністю, непередбачуваним характером змін, збільшенням ризику та екстремальності у професійній діяльності та ін. Професіоналізм є невіддільним ступенем до вищої своєї якості — компетентності у конкретній діяльності.

Метою статті є розкриття особливостей професійної компетентності фахівця соціономічного профілю та її формування.

У різних словниках та у працях багатьох науковців наводяться різні визначення компетентності. Так, В. Машкін зазначає, що компетентність — це «відповідність людини деяким системним вимогам, що дає можливість домагатися спільного результату» [18]. Науковець виділяє два різновиди компетентності — окрему (системні вимоги висуваються обмеженому колу осіб щодо їх спеціальних знань та особливих навичок взаємодії) та загальну (припускає такі знання, що ними повинна володіти кожна людина, тобто системні вимоги висуваються до всіх без винятку).

Науковець І. Щербакова зазначає, що компетентність — це здатність особистості не лише встановити зв'язок між знаннями (теоретичний аспект) і діями (практичний аспект), але й об'єднати їх у спільний процес [25]. А. Маркова наголошує, що компетентність, будучи частиною професіоналізму, обумовлює його самого [16]. При чому, не слід забувати, що компетентність не є певним сталим феноменом — це динамічне утворення, котре змінюється у процесі

вдосконалення та самовдосконалення суб'єкта професійної діяльності.

Єдиної класифікації компетентностей на сьогоднішній день ще не розроблено. Однією зі спроб створення такої класифікації є напрацювання Р. Тугушева, який виділяє такі спеціальну, соціальну, особистісну та індивідуальну професійні компетентності [24].

Аналізуючи діяльність керівника виробничого підприємства, В. Савельєва пропонує складну структуру професійної компетентності як системної характеристики особистості [20], компонентами якої є: управлінська, диференційно-психологічна, соціально-психологічна, аутопсихологічна, акмеологічна, спеціальна, інформаційно-технологічна компетентності.

В. Дивак аналізує інформаційну компетентність директора загальноосвітнього навчального закладу [7], І. Єрмаков — життєву компетентність [10], О. Гура — психолого-педагогічну компетентність викладача вищого навчального закладу [4]. Окремі науковці-акмеологи виділяють акмеологічну компетентність керівника навчального закладу.

Для викладачів і майстрів виробничого навчання Н. Кузьміна [13] виділяє професійно-педагогічну, спеціально-педагогічну, методичну (як елемент професійно-педагогічної), соціально-психологічну, диференційно-психологічну та аутопсихологічну компетентності.

Професійно-педагогічна компетентність передбачає здатність до продуктивного спілкування в умовах обмежень та приписів. Спеціальна компетентність викладача базується на його науковій компетентності (знання конкретної науки і, водночас, вміння та навички застосовувати ці наукові знання в практичній діяльності). Науково-педагогічна компетентність припускає володіння мистецтвом перетворення науки на засіб виховного впливу на особистість іншої людини. Важливим компонентом

професійно-педагогічної компетентності викладача є його методична компетентність, яка передбачає вміння педагога здійснювати традиційну педагогічну діяльність, а також вміння проектувати і конструювати педагогічні інновації; прогнозувати очікуваний результат, який може бути отриманий в ході реалізації інновації, описувати критерії оцінювання ефективності спроектованої інновації. Соціально-психологічна компетентність педагога включає його обізнаність щодо процесів професійного педагогічного спілкування. Таку компетентність можна розглядати як сукупну характеристику суб'єкта спілкування, що складається із соціально-перцептивної компетентності (яка пов'язана з когнітивною та емоційною сферами особистості) та комунікативної компетентності. Диференційно-психологічна компетентність полягає в обізнаності педагога про індивідуальні особливості кожного учня, про його здібності, сильні та слабкі аспекти волі та характеру, достоїнства та недоліки попередньої підготовки і виявляється у прийнятті продуктивних стратегій індивідуального підходу при роботі з ним. Соціально-психологічна та диференційно-психологічна компетентності щільно пов'язані з аутопсихологічною компетентністю.

Ю. Ємельянов та Є. Кузьмін [9; 12] виділяють комунікативну (інтерперсональну) компетентність, яку вони розглядають як просування від інтер- до інтра-, тобто від актуальних міжособистісних подій до результатів пізнання цих подій, що закріплюються у когнітивних структурах психіки (у вигляді умінь та навичок) і допомагають індивіду при подальших контактах із оточенням.

Науковці-акмеологи теж багато уваги приділяють феномену професійної компетентності, яку вони розглядають як сформованість у суб'єкта професійної діяльності цілісного комплексу знань, навичок, умінь, якостей (індивідуально-психологічних і професійних), акмеологічних інваріантів.

Аналізуючи професійну компетентність як необхідну умову професіоналізму науковці у структурі психологічної компетентності виділяють аутопсихологічну компетентність як систему знань, що дає можливість здійснювати самопізнання, самооцінку, самоконтроль, вміння управляти власним станом і працездатністю, забезпечуючи цим самим самоефективність [1].

Переважає більшість досліджень щодо феноменів «професійна компетентність», «акмеологічна компетентність» та «аутопсихологічна компетентність» стосується категорії державних службовців. Л. Степнова розробила загальну описову модель професійної компетентності державних службовців, яка містить такі підструктури: на рівні структурно-змістових видів — психологічну, соціально-психологічну,

соціально-перцептивну, комунікативну, професійно-педагогічну; на рівні операційно-технологічних видів — рефлексивну та аутопсихологічну. Науковець також розробила психолого-акмеологічну модель аутопсихологічної компетентності [23].

Є. Астапенко у своєму дисертаційному дослідженні описує компоненти аутопсихологічної компетентності як конструкта системи суб'єктивних акмеологічних детермінант ефективної професійної діяльності менеджерів (не пов'язуючи її з певною галуззю). Відзначається, що високий рівень аутопсихологічної компетентності виявляється у діяльності менеджерів як самоефективність, здатність до самоініціації творчого розвитку, самоменеджмент [2]. Науковцем побудовано комплексну теоретичну модель зазначеної компетентності менеджерів середньої ланки.

На сьогодні проблема акмеологічної компетентності перебуває в стадії розробки; здійснюються спроби обґрунтувати її структуру, системні взаємозв'язки, механізми формування та подальшого розвитку тощо.

Один із провідних науковців-акмеологів В. Зазикін, надаючи дефініцію поняття «акмеологічна компетентність», відзначає, що вона включає «... акмеологічні знання про шляхи, принципи та закономірності прогресивного розвитку зрілої особистості та її професіоналізму» [11].

Науковці Е. Садиков та А. Маджуга розглядають аутопсихологічну компетентність керівника освітнього закладу як результат розвитку особистісних і професійних здібностей керівника загальноосвітнього закладу і як підставу для самовдосконалення та самоорганізації діяльності у процесі подальшого кар'єрного росту [21].

Аналізуючи професійну компетентність педагога С. Дружилов наголошує на важливості рефлексивного компонента у складі зазначеної компетентності [8]. Цей компонент виявляється у здатності усвідомлено контролювати власні досягнення та їх рівень.

Досліджуючи компетентність директора школи, В. Маслов відзначає, що професійна компетентність педагога визначається мотиваційно-особистісною та проектувальною готовністю до професійної діяльності на основі сформованих знань, умінь та навичок, професійно важливих якостей, мотивів та установок [17].

Формування професіоналізму у будь-якій сфері діяльності потребує сформованості у фахівця (як нинішнього, так і майбутнього) аутопсихологічної компетентності. Як зазначає Н. Кузьміна, аутопсихологічна компетентність — це система знань, умінь і навичок, поінформованість «... про способи професійного удосконалювання, а також про сильні та слабкі сторони власної особистості та її діяльності і про те, що і як потрібно зробити по відношенню до самого

себе, щоб підвищити якість своєї праці» [14, с. 105]. Складовими зазначеної компетентності є аутопсихологічна діяльність (як процес внутрішньо особистісної психологічної діяльності по саморозвитку) та результат цієї діяльності (виявляється в аутопсихологічних здібностях, уміннях і навичках).

Аутопсихологічна компетентність фахівця соціономічної сфери полягає в уміннях здійснювати: 1) самодіагностику для самоаналізу, самооцінки, самовизначення, самосвідомості та самоконтролю; 2) самокорекцію для вирішення особистих проблем і зміни внутрішнього психічного стану; 3) саморозвиток для зміни особистісних рис, самопрограмування; 4) самомотивування; 5) ефективну роботу з інформацією [5].

Аутопсихологічна компетентність фахівця системи «людина-людина» є результатом аутопсихологічної діяльності з перетворення суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності в суб'єкт професійної діяльності, алгоритм якої передбачає такі етапи: усвідомлення існуючої неузгодженості (проблеми); прогнозування майбутнього; проектування майбутнього; реалізація проекту; аналіз результатів; подальший саморозвиток.

У структурі аутопсихологічної діяльності можна виділити такі акмеологічні компоненти: рефлексивний, прогностичний, проєктивний, інтрокомунікативний, конструктивний, організаторський [22]. Рефлексивний компонент включає здатність бачити, почувати, розуміти та самокритично ставитися до власних психологічних структур і психічних утворень. Прогностичний компонент містить розвинену антиципацію, продуктивну уяву, здатність попереджати несприятливий психічний розвиток. Проєктивний компонент містить здатність планувати внутрішню самоперетворювальну діяльність. Інтрокомунікативний компонент — це здатність здійснювати внутрішній самоперетворювальний діалог, розв'язання внутрішньоособистісних конфліктів. Конструктивний компонент включає здатність здійснювати внутрішню перебудову та корекцію всередині особистості. Організаторський компонент — це здатність накопичувати і нарощувати арсенал внутрішніх психологічних дій та здійснювати акмеологічний самовплив.

Аутопсихологічна діяльність і її результат — аутопсихологічна компетентність — дуже важливі для будь-якого діючого або майбутнього фахівця (представника соціономічного профілю) у процесі його професійного становлення, а також подальшого самовдосконалення та самореалізації.

Аутопсихологічна компетентність — це готовність і здатність особистості фахівця до цілеспрямованої психологічної роботи зі зміни особистісних рис і поведінкових характеристик. Алгоритм формування аутопсихологічної компетентності передбачає послідовну реалізацію таких стадій:

актуалізація особистісно-професійних проблем; формування суб'єкта самоперетворювальної діяльності; завдання орієнтовної основи самоперетворювальних дій; формування операційно-технологічної складової самоперетворювальної діяльності; перехід від зовнішніх (матеріалізованих) до внутрішніх (психологічних) дій.

Аутопсихологічна компетентність входить до складу акмеологічної компетентності, яка являє собою інтегральну здатність людини вибудовувати свій поступальний розвиток у різних сферах діяльності за умов постійного ускладнення задач і зростання рівнів досягнень, що потребують максимальної реалізації психологічних ресурсів людини. С. Макаров показав, що акмеологічна компетентність — це багаторівнева інтегральна особистісно-діяльнісна якість, яка дає змогу людині відшукувати та вирішувати проблеми у сфері самоактуалізації, самовдосконалювання, саморозвитку та самореалізації в різних площинах життєдіяльності [15].

Підсумовуючи аналітичні викладки в рамках компетентнісного підходу, зазначаємо, що управлінська компетентність фахівця соціономічної сфери є складним утворенням, до складу якої входять окремі спеціальні види компетентності, серед яких провідну роль відіграє акмеологічна компетентність як найважливіша умова професіоналізму управлінських кадрів. Високий рівень акмеологічної компетентності дає можливість таким фахівцям здійснювати ефективну професійну діяльність, професійне самовдосконалення та самореалізацію.

В рамках нашого дослідження значний інтерес складає аналіз, формування та подальший розвиток аутопсихологічної компетентності фахівця системи «людина-людина» (менеджера навчального закладу, викладача, науково-педагогічного працівника, психолога, соціолога, будь-якого фахівця, котрий працює з людьми). У своєму дослідженні ми акцентуємо свою увагу не лише на професійній компетентності такого фахівця, але й також на його компетенціях.

Існує багато трактувань сутності поняття «компетенція». Ми дотримуємося думки О. Пометун, що компетенція — це коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи (менеджера освіти) [19].

Для кожного професійного напрямку можна виявити стандартний набір компетенцій для дотримання вимог певної посади. Це — ідеальний перелік компетенцій, розвиваючи які працівники зможуть досягти високих акме-результатів.

У багатьох сучасних організаціях та фірмах комерційного та некомерційного типу існує практика створення банку корпоративних компетенцій, які використовуються в діяльності з найму на роботу нових працівників і в подальшому професійному супроводі діючих

працівників на шляху професіоналізації та реалізації кар'єрного розвитку.

Нами виявлено в результаті емпіричного дослідження (інтерв'ювання та анкетування) набір компетенцій для ідеального фахівця соціономічного профілю. Наступним кроком було здійснення критичного аналізу та експертного оцінювання кожної з названих компетенцій. У результаті такої роботи були виокремлені ключові компетенції — рольові компетенції, що ведуть до успіху. Подальший крок передбачав виявлення у змісті кожної компетенції того, що стосується норми, надлишку та нестачі.

Такий детально опрацьований перелік складає підставу для розробки акмеологічної траєкторії самовдосконалення та самореалізації в напрямку професіоналізації та кар'єрного зростання фахівця соціономічного профілю, а також акмесинергетичного супроводу на цьому шляху.

Окремо можна виділити акмеологічну компетенцію, що являє собою високий рівень володіння стратегіями і технологіями особистісно-професійного саморозвитку та самовдосконалення з подальшою самореалізацією в життєдіяльності. Основними компонентами акмеологічної компетенції є рефлексивний, прогностичний, проєктивний, когнітивний, операційний, організаторський, комунікативний та ін. Рефлексивний компонент містить стратегії самооцінювання, самоставлення та ефективний самоконтроль у професійній (управлінській) діяльності. Проєктивний компонент характеризується стратегіями передбачати, планувати та здійснювати самоперетворювальну діяльність. Когнітивний компонент включає в себе стратегію SWOT-аналізу. Операційний компонент передбачає аналіз здатності менеджера освіти до особистісно-професійного розвитку. Організаторський компонент розкривається через самообілізацію, самоуправління, розкриття та розвиток свого потенціалу для ефективної самореалізації у професійній діяльності. Складовими комунікативного компонента є: перцептивне сприйняття, конструктивна взаємодія та створення зони успіху в соціальних контактах.

У процесі розробки та подальшої реалізації акмесинергетичних технологій особистісно-професійного самовдосконалення фахівця акцент робиться на аутопсихологічній компетентності та акмеологічних компетенціях. А ефективним інструментом розробки таких технологій, на нашу думку, є акмеф'ючеринг. Ми пропонуємо низку понять від «акмеф'ючерингу» до «синергетичного акмеф'ючерингу» [3].

Акмеф'ючеринг — це прогресивний розвиток і саморозвиток, спрямований у майбутнє щодо досягнення різного рівня «акме». Абілітаційний акмеф'ючеринг — акмеф'ючеринг, основним об'єктом якого є властивості (особистісні

та професійні), а метою — сформовані акмеологічні інваріанти. Синергетичний акмеф'ючеринг — акмеф'ючеринг, який ураховує особливості людини як відкритої системи, що невинно розвивається і, незважаючи на бар'єри та «катаболе», ефективно само реалізується, досягаючи майстерності. Синергетичний професійний акмеф'ючеринг — синергетичний акмеф'ючеринг у професійній сфері. Він і складає підставу для розробки авторського проєкту (програми) самовдосконалення фахівця як професіонала.

Процес професійного самовдосконалення фахівця соціономічного профілю передбачає просування від Я-професійне реальне до Я-професійне ідеальне (рівень майстерності) шляхом долання низки сходів: Я-професійне плановане, Я-частково реалізоване на кожному проміжному рівні. Зазначений процес піддається впливові екстрасередовища (зовнішнього) та інтра-середовища (внутрішнього), де діють відповідні чинники. Із боку макросередовища (екстрасередовища) здійснюється вплив на процес професійного самовдосконалення за допомогою зовнішніх чинників (умов і факторів), інтрасередовище містить внутрішні фактори (особистісні, суб'єктні якості), що сприяють чи перешкоджають цьому процесу. Ці якості можуть бути вродженими (генетичними) чи набутими.

Сам процес професійного самовдосконалення відбувається у мезосередовищі (інтерсередовищі), де діють інтегративні мезочинники: акмеологічні інваріанти, катаболічні фактори, а також чинники, що можуть пришвидшувати чи пригальмовувати цей процес. Зазначене середовище за своєю сутністю є акмесинергетичним

Для ефективної реалізації процесу професійного самовдосконалення доцільно використовувати акмеологічні технології. Сутністю акмеологічних технологій є психологічний (акмеологічний) вплив.

Виходячи з аналізу сутнісних характеристик акмеологічного впливу можна упевнено стверджувати, що він є потужним засобом розвитку професіонала. З технологічної точки зору засоби акмеологічного впливу відрізняються значною своєрідністю. Це можуть бути спеціальні тренінги, практикуми, ділові або рольові ігри, індивідуальна робота по саморозвитку за допомогою спеціальних програм і методик [25, с. 245–249].

Акмеологічна технологія — це проєкт певної акмеологічної системи, що має досить складну структуру. Компонентами цієї системи є: цілі й задачі професійного розвитку особистості як суб'єкта діяльності; зміст розвитку та саморозвитку професіонала; модель професіонала; організаційні форми процесу розвитку особистості професіонала тощо. Загалом, психолого-акмеологічна технологія — це програма, яка включає систему завдань щодо досягнення фахівцем високого рівня професіоналізму.

Акмеологічні технології спрямовані на розвиток внутрішнього потенціалу, підвищення професіоналізму та адаптаційних можливостей людини. Особливості акмеологічних технологій обумовлені внутрішньою настановою суб'єкта на їх розробку та впровадження. Об'єктом технологізації постають особистісні зони розвитку фахівців, способи і засоби життєдіяльності, професійного становлення. У цих межах пролягає шлях самовдосконалювання фахівця: професіоналізується самосвідомість, розвивається та вдосконалюється акмеологічна культура, диференціюються самопізнання та саморозвиток, актуалізується ціль самовизначення, формуються способи самоорганізації.

На основі алгоритму формування аутопсихологічної компетентності була розроблена типова структура технологічного модуля, а саме розвивальних тренінгів.

Завданнями акмеологічного тренінгу саморозвитку є: формування суб'єкта саморозвитку; підвищення аутосенситивності; підвищення інструментальної гнучкості в особистісній та професійній сферах; навчання засобам керування психічними станами в зазначених сферах; накреслення перспектив подальшого особистісного та професійного зростання. Акмеологічний тренінг спрямований, перш за все, на створення умов для саморозкриття його учасників і самостійного пошуку способів вирішення власних психолого-професійних проблем, на прогнозування свого особистісного і професійного розвитку, націленого на досягнення вершин (акме) на цьому шляху.

Для успішного професійного самовдосконалення фахівця соціономічного профілю нами розроблено систему акмеологічних тренінгів.

В результаті проходження базового акмеологічного тренінгу розвитку професіоналізму у фахівців формуються уміння чітко формулювати ціль та конкретизувати задачі по самовдосконаленню, досягається позитивне самоприйняття; у них знижується поріг чутливості до власних психічних процесів і станів, знімається жорсткість сценаріїв поведінки, формуються уміння керувати власними психічними станами в різних професійних ситуаціях, формуються уміння виразно бачити перспективи власного розвитку, прогнозувати майбутнє і не боятися цього майбутнього.

Висновки. Професіоналізм фахівця соціономічного профілю полягає у високому рівні розвитку професійної компетентності, індивідуальних якостей та властивостей особистості. Розрізняють такі види професійної компетентності: спеціальну, соціальну, особистісну, індивідуальну, акмеологічну.

Формування професіоналізму фахівця соціономічного профілю потребує сформованості у нього аутопсихологічної компетентності, яка являє собою інтегральну здатність людини вибудувати свій поступальний розвиток у різних сферах діяльності за умов постійного ускладнення задач і зростання рівнів досягнень. На основі алгоритму формування аутопсихологічної компетентності нами була розроблена та апробована система акмеологічних розвивальних тренінгів.

ДЖЕРЕЛА

1. Ангеловский А.А. Профессиональная компетентность как необходимое условие профессионализма (психолого-акмеологический анализ) [Текст] / А.А. Ангеловский // Актуальные вопросы современной педагогики: материалы междунар. заоч. науч. конф. (г. Уфа, июнь 2011 г.). — Уфа: Лето, 2011. — С. 7–13.
2. Астапенко Е.В. Субъективные акмеологические детерминанты в условиях эффективной профессиональной деятельности менеджеров / Евгения Викторовна Астапенко : дис. ... к. психол. н. : 19.00.13. — Ростов-на-Дону, 2011. — 161 с. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/subektivnye-akmeologicheskie-determinanty-v-usloviyakh-effektivnoi-professionalnoi-deyatelno>
3. Гладкова В.М. Синергетичний професійний акмеф'ючеринг як підстава для розробки авторської програми професійного самовдосконалення менеджера освітнього закладу / В.М. Гладкова // Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. — Вип. 9. — Полтава, 2012. — С. 49–54.
4. Гура О.І. Психолого-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: теоретико-методологічний аспект: Монографія / О.І. Гура. — Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2006. — 332 с.
5. Деркач А.А. Акмеология: личностное и профессиональное развитие человека. Кн. 1–5. Акмеологические основы управленческой деятельности. Кн. 2 / А.А. Деркач. — М.: РАГС, 2000. — 536 с.
6. Деркач А.А. Развитие аутопсихологической компетентности государственных служащих / А.А. Деркач, Л.А. Степнова. — М.: Изд-во РАГС, 2003. — 297 с.
7. Дивак В.А. Розвиток інформаційної компетентності директора загальноосвітнього навчального закладу / В.А. Дивак // Постметодика. — 2007. — № 3(74). — С. 40–44.

8. Дружилов С.А. Профессиональная компетентность и профессионализм педагога: психологический подход / С.А. Дружилов // Сибирь. Философия. Образование: Научно-публицистический альманах. — Новокузнецк : СО РАО ИПК, 2005. — Вып. 5. — С. 26–44.
9. Емельянов Ю.Н. Активные методы подготовки руководителей / Ю.Н. Емельянов // Социально-психологические проблемы производственного коллектива. — М. : Наука, 1983. — С. 231–237.
10. Єрмаков І.Г. Крок за кроком до життєвої компетентності та успіху / І.Г. Єрмаков // Управління освітою. — 2004. — № 18(90). — С. 7–9.
11. Зазыкин В.Г. Краткий акмеологический словарь / В.Г. Зазыкин. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://vocabulary.ru/dictionary/870/word/kompetentnost-akmeologicheskaja>
12. Кузьмин Е.С. Руководитель и коллектив / Е.С. Кузьмин, И.П. Волков. — М. : Экономика, 1989. — 395 с.
13. Кузьмина Н.В. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения профтехучилища / Н.В. Кузьмина. — М. : Высш. шк., 1989. — 167 с.
14. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения профтехучилища / Н.В. Кузьмина. — М. : Высш. шк., 1990. — 119 с.
15. Макаров С.В. Психолого-дидактические условия и факторы формирования акмеологической компетентности кадров управления : автореф. дис.... канд. психол. наук / С.В. Макаров. — М., 2004. — 21 с.
16. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. — М., 1996. — 309 с.
17. Маслов В.І. Теоретична модель професійної компетентності керівника школи та її складові // Підготовка керівника середнього закладу освіти : навчальний посібник / За ред. Л.І. Даниленко. — К. : Міленіум, 2004. — С. 61–77.
18. Машкин В. Управление компетентностью / В. Машкин // Поволжский вестник качества. — 2005. — № 2. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.pozmetod.ru/postech/Management_of_competention.html /
19. Пометун О.І. Запровадження компетентнісного підходу — перспективний напрям розвитку сучасної освіти [Електронний ресурс] / О.І. Пометун // Вісник. — 2004. — № 22. — Режим доступу : <http://www.visnykOiatp.org.ua>
20. Савельева В.Г. Структура професійної компетентності керівника виробничого підприємства / В.Г. Савельева // Проблеми сучасної психології. — Вип. 7. — 2010. — С. 644–653.
21. Садыков Э.В. Исследование аутопсихологической компетентности руководителя образовательного учреждения / Эльдар Владимирович Садыков, Анатолий Геннадьевич Маджуга // Научные проблемы гуманитарных исследований. — 2011. — № 8. — С. 160–172.
22. Софьина В.Н. Управление развитием профессиональной компетентности специалистов (международный опыт) : учеб. пособ. / В.Н. Софьина. — СПб. : ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2005. — С. 53.
23. Степнова Л.А. Развитие аутопсихологической компетентности государственных служащих : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.13 / Л.А. Степнова. — М., 2003. — 643 с.
24. Тугушев Р.Х. К вопросу системной психодиагностики психологической компетентности субъектов профессиональной деятельности [Электронный ресурс] / Р.Х. Тугушев. — Режим доступа : http://www.psycheya.ru/lib/st_tug_1.html
25. Щербакова И.В. Формирование профессиональной компетентности будущего педагога-исследователя в ВУЗе [Электронный ресурс] / И.В. Щербакова. — Режим доступа : <http://www.ftip.nspu.net/conf/2007.2/2-10/>

REFERENCES

1. Angelovskiy A.A. (2011). Professionalnaia kompetentnost kak neobkhodimoie uslovie professionalizma (psikhologo-akmeologicheskii analiz) [Tekst] [Professional Competence as a Necessary Condition of Professionalism (psycho-acmeological analysis)]. Aktualnyie voprosy sovremennoi pedagogiki: materialy mezhdunar. zaoch. nauch. konf. (g. Ufa, iyun 2011 g.). — Ufa : Leto, 7–13 s. (in Russian).
2. Astapenko E.V. (2011). Subektivnyie akmeologicheskie determinanty v usloviakh effektivnoi professionalnoi deiatelnosti menedzherov [Subjective Acmeological Determinants in Conditions of Effective Professional Activity of Managers]. Rostov-na-Donu, 161 s. (in Russian).
3. Hladkova V.M. (2012). Synerhetychnyi profesiinnyi akmfefucherinh yak pidstava dlia rozrobky avtorskoi programy profesiinoho samovdoskonalennia menedzhera osvithnoho zakladu [Synergetic Professional Acmeofutering as the Basis for Development of Programs for Professional Self-Improvement of Manager of Educational Institution]. Vytoky pedahohichnoi maisternosti, Poltava, Vol. 9, 49–54 s. (in Ukrainian).
4. Hura O.I. (2006). Psykholoho-pedahohichna kompetentnist vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu [Psycho-pedagogical Competence of Teacher of Higher Education: Theoretical and Methodological Aspects: monograph]. Zaporizhzhia, 332 s. (in Ukrainian).

5. Derkach A.A. (2000). Akmeologiya: lichnostnoie i professionalnoie razvitie cheloveka. Kn. 1-5. Akmeologicheskie osnovy upravlencheskoi deiatelnosti [Acmeological Bases of Management Activity]. Moscow, RAGS, 536 s. (in Russian).
6. Derkach A.A., Stepnova L.A. (2003). Razvitie autopsikhologicheskoi kompetentnosti gosudarstvennykh sluzhashchikh [Development of Autopsychological Competence of Civil Servants]. Moscow, RAGS, 297 s. (in Russian).
7. Dyvak V.A. (2007). Rozvytok informatsiinoi kompetentnosti dyrektora zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu [Development of Information Competence of the Director of Educational Institution]. Postmetodyka, № 3 (74), 40-44 s. (in Ukrainian).
8. Druzhilov S.A. (2005). Professionalnaia kompetentnost i professionalism pedagoga: psikhologicheskii podkhod [Professional Competence and Professionalism of Teacher: Psychological Approach]. Sibir. Filosofii. Obrazovanie: Nauchno-publitsisticheskii almanakh, Novokuznetsk, SO RAO IPK, 26-44 s. (in Russian).
9. Yemelianov Yu.N. (1983). Aktivnyie metody podgotovki rukovoditelei [Active Methods of Leaders Training]. Sotsialno-psikhologicheskie problemy proizvodstvennogo kollektiva, Moscow, Nauka, 231-237 s. (in Russian).
10. Yermakov I.H. (2004). Krok za krokom do zhyttievoi kompetentnosti ta uspihku [Step by Step to Worldly Expertise and Success]. Upravlinnia osvitoiu, № 18 (90), 7-9 s. (in Ukrainian).
11. Zazykin V.G. (2014). Kratkii akmeologicheskii slovar [Brief Acmeology Dictionary]. Available at <http://vocabulary.ru/dictionary/870/word/kompetentnost-akmeologicheskaja>
12. Kuzmin E.S., Volkov I.P. (1989). Rukovoditel i kollektiv [Manager and Staff]. Moscow, Ekonomikam, 395 s. (in Russian).
13. Kuzmina N.V. (1989). Professionalizm deiatelnosti prepodavatelya i mastera proizvodstvennogo obucheniia proftekhuchilishcha [Professionalism of Activity of Teacher and Master of Industrial Vocational Training]. Moscow, Vysshiaia Shkola, 167 s. (in Russian).
14. Kuzmina N.V. (1990). Professionalizm lichnosti prepodavatelya i mastera proizvodstvennogo obucheniia proftekhuchilishcha [Professionalism of Teacher and Master's Personality of Industrial Vocational Training]. Moscow, Vysshiaia Shkola, 119 s. (in Russian).
15. Makarov S.V. (2004). Psikhologo-didakticheskie usloviia i faktory formirovaniia akmeologicheskoi kompetentnosti kadrov upravleniia [Psychological and Didactic Conditions and Factors of Development of Personnel's Acmeological Competence]. Moscow, 21 s. (in Russian).
16. Markova A.K. (1996). Psikhologiya professionalizma [Psychology of Professionalism]. Moscow, 309 s. (in Russian).
17. Maslov V.I. (2004). Teoretychna model profesiinoi kompetentnosti kerivnyka shkoly ta yii skladovi [Theoretical Model of Professional Competence of Head of School and Its Components]. Pidhotovka kerivnyka serednoho zakladu osvity, Kyiv, 61-77 s. (in Ukrainian).
18. Mashkin V. (2005). Upravlenie kompetentnostiu [Competence Management]. Povolzhskii vestnik kachestva, № 2 (in Russian). [Elektronnyi resurs]. - Rezhim dostupa : http://www.pozmetod.ru/postech/Management_of_competention.html/
19. Pometun O.I. (2004). Zaprovadzhennia kompetentnisnogo pidkhodu - perspektyvnyi napriam rozvytku suchasnoi osvity [Introduction of Competence Approach - Promising Trend of Modern Education]. Visnyk, № 22 (in Ukrainian). [Elektronnyi resurs]. -- Rezhym dostupu : <http://www.visnykOiatp.org.ua>
20. Savelieva V.H. (2010). Struktura profesiinoi kompetentnosti kerivnyka vyrobnychoho pidpriemstva [Structure of Professional Competence of Head of Production Company]. Problemy suchasnoi psikhologii, Vol. 7, 644-653 s. (in Ukrainian).
21. Sadykov E.V., Mazhuga A.G. (2011). Issledovanie autopsikhologicheskoi kompetentnosti rukovoditelia obrazovatel'nogo uchrezhdeniia [Research in Autopsychological Competence of Head of Educational Institution]. Nauchnye problemy gumanitarnykh issledovani, № 8, 160-172 s. (in Russian).
22. Sofina V.N. (2005). Upravlenie razvitiem professionalnoi kompetentnosti spetsialistov (mezhdunarodnyi opyt) [Management of Development of Professional Competence of Experts (international experience)]. Sankt-Peterburg, 53 s. (in Russian).
23. Stepnova L.A. (2003). Razvitie autopsikhologicheskoi kompetentnosti gosudarstvennykh sluzhashchikh [Development of Autopsychological Competence of Civil Servants]. Moscow, 643 s. (in Russian).
24. Tugushev R.Kh. K voprosu sistemnoi psikhodiagnostiki psikhologicheskoi kompetentnosti subiektov professionalnoi deiatelnosti [On the Issue of System Psychodiagnostic Competence of Subjects of Professional Activity]. Available at : http://www.psycheya.ru/lib/st_tug_1.html
25. Shcherbakov I.V. (2007). Formirovanie professionalnoi kompetentnosti budushchego pedagoga-issledovatelya v VUZe [Development of Professional Competence of Future Teacher-Researcher at University]. Available at : <http://www.ftip.nspu.net/conf/2007.2/2-10/>

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА: АКМЕОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

(Педагогічні науки. Психологічні науки)

Науковий журнал № 1

За зміст поданих матеріалів відповідають автори.

Верстка підготовлена до друку
в НВМ видавничої діяльності
Київського університету імені Бориса Грінченка

Завідувач НВМ видавничої діяльності *М.М. Прядко*
Відповідальна за випуск *А.М. Даниленко*
Над виданням працювали: *О.А. Марюхненко, Л.В. Потравка, Л.Ю. Столітня, Т.В. Нестерова, Н.В. Клименко.*

Підписано до друку 31.10.2017 р. Формат 60x84/8.
Ум. друк. арк. 13,95. Обл.-вид. арк. 14,12.
Наклад 100 пр. Зам. № 7-129.

Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4013 від 17.03.2011 р.

Попередження! Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена на будь-яких носіях, розміщена в мережі Інтернет без письмового дозволу Київського університету імені Бориса Грінченка й авторів. Порушення закону призводить до адміністративної, кримінальної відповідальності.